

**DOCUMENTATIECENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN (DNPP)
RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN**

**Plaatsingslijst behorende bij het archief van het
Verbond voor Nationaal Herstel (VNH)**

1932 – 1944

M. van der Linde

Groningen, juni 2009

Signatuur: XII.1

Archief van het Verbond voor Nationaal Herstel (VNH), 1932 – 1944

Het Verbond voor Nationaal Herstel (VNH) was een antidemocratische, conservatieve en nationalistische partij die van 1933 tot 1941 heeft bestaan. Deze partij kwam voort uit de kringen rondom het weekblad *De Rijkseenheid* van de secretaris van de Indologische faculteit van de Rijksuniversiteit Utrecht, H.H.A. van Gybland Oosterhoff. In eerste instantie schreef dit blad vooral over koloniale en internationale kwesties; vanaf 1932 richtte de redactie zich meer op de binnenlandse politiek. Op 26 oktober van dat jaar pleitte Van Gybland Oosterhoff in *De Rijkseenheid* voor een ‘Nationaal Herstel-concentratie’, een samengaan van alle echt nationaal voelenden, tegen de ‘lamlendigen en slappen’. Hiertoe benaderde hij een aantal gelijkgestemden, die eind 1932 gezamenlijk de Raad der Actie voor Nationaal Herstel vormden. Na een aantal vergaderingen werd vervolgens op 21 februari 1933 het VNH officieel opgericht.¹

Op 15 februari 1933 had het VNH in verschillende Nederlandse kranten al haar eerste manifest geplaatst. Nederland zou in een gezagscrisis verkeren en alleen een herleving van het nationaal bewustzijn, herstel van orde, opofferingsgezindheid, saamhorigheid en Oranjeliefde zou dit kunnen tegengaan. Vanaf 20 maart 1933 verscheen *Nationaal Herstel*, het orgaan van het Verbond. Na eerst een mislukte poging ondernomen te hebben om de voormalige minister van Financiën en prominent ARP-er H. Colijn voor het lijsttrekkerschap te strikken, nam het VNH onder aanvoering van de 80-jarige generaal C.J. Snijders deel aan de Tweede Kamerverkiezingen van 26 april 1933. De partij kreeg hierbij 30.332 stemmen (0,81%). Dit bleek voldoende voor één zetel, die werd ingenomen door de nummer twee van de lijst, de Haagse gemeenteambtenaar W.M. Westerman.²

Het Verbond bestond uit zogeheten Ereleden, Deelnemers en Verbonden Rechtspersonen. Ereleden waren volgens de statuten personen die zich jegens het Verbond bijzonder verdienstelijk hadden gemaakt. Deelnemers waren gewone leden, en Verbonden Rechtspersonen waren rechtspersoonlijkheid bezittende ‘verenigingen, corporaties en organisaties’. De leiding van het VNH lag bij het Hoofdbestuur. Daarnaast was er een Centrale Raad waarvan het Hoofdbestuur eveneens het bestuur vormde, en dat verder bestond uit ten hoogste 150 benoemde leden van de partij. De Centrale Raad controleerde en bracht advies uit aan het Hoofdbestuur en benoemde tevens diens leden. Verder was er een Corporatie-Raad bestaande uit het Hoofdbestuur, dat ook van de Corporatie-Raad het bestuur vormde, en de afgevaardigden van de tot het Verbond toegetreden Verbonden Rechtspersonen. De Corporatie-Raad onderhield het contact tussen de Verbonden Rechtspersonen en de partij. Tevens adviseerde de raad het Hoofdbestuur en benoemde hij een deel van de leden van de Centrale Raad. In oktober 1933 bestond de partij uit 26 plaatselijke afdelingen in negen provincies. In iedere provincie werd een Provinciale Raad gevormd waarvan de leden benoemd werden door de Lokale Raden, die bij een minimum van 100 deelnemers moesten worden opgericht. Alleen in Drenthe en Zeeland ontbrak een afdeling.³

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 26 juni 1935 deed het VNH in 25 gemeenten mee en behaalde het in totaal 28 zetels. Landelijk kreeg het Verbond 51.918 stemmen. Dit waren er veel meer dan twee jaar eerder bij de Tweede Kamerverkiezingen en de partij bereikte hiermee haar electorale hoogtepunt. Toch werd de uitslag door het Verbond als een tegenvaller beschouwd. De partij had er op gerekend groot te worden, maar dit bleek toch duidelijk niet het geval.⁴

¹ A.A. de Jonge, *Crisis en critiek der democratie. Anti-democratische stromingen en de daarin levende denkbeelden over de staat in Nederland tussen de wereldoorlogen* (Assen, 1968), 184.

² *Statistiek der gemeenten. Statistisch overzicht verkiezingen 1933* ('s-Gravenhage 1935) 48; zie ook H.G. Bruin, *Een politieke unio mystica. Het Verbond voor Nationaal Herstel: een bijdrage tot de geschiedenis der Nederlandse herstelbeweging* (Leiden 1966) 49; De Jonge, *Crisis en critiek der democratie*, 187; R. te Slaa, ‘Leider van een Koninklijk Kabinet. Colijns fascistische bewonderaars omstreeks 1933’, in: P. Pierik en M. Ros, *Eerste Bulletin van de Tweede Wereldoorlog* (Soesterberg 2000) 46-76, 52.

³ Verbond voor Nationaal Herstel, *Statuten en Huishoudelijk Reglement 16 oktober 1933* (Den Haag) 5-11.

⁴ Bruin, *Een politieke unio mystica*, 89-90; De Jonge, *Crisis en critiek der democratie*, 267.

Met het plotselinge overlijden van Van Gybland Oosterhoff op 21 januari 1937 verloor het VNH zijn drijvende kracht achter de partij. Het verval van het Verbond had echter al eerder ingezet. Het succes van de Nationaal-Socialistische Beweging (NSB), interne ruzies over de te volgen koers en het deftige, elitaire karakter van het Verbond maakten dat de partij na 1935 veel van haar aanhang verloor. Het VNH bleek niet in staat 'het volk' achter zich te krijgen. Met de filosoof W. Emmens als lijsttrekker deed het VNH mee aan de Tweede Kamerverkiezingen van 26 mei 1937. Deze keer werden slechts 6.270 stemmen (0,15%) behaald, waardoor de partij haar zetel in de Tweede Kamer verloor.⁵

Na deze nederlaag besloot het VNH niet meer aan verkiezingen deel te nemen en was de uitgave van *Nationaal Herstel* tot 31 maart 1941 vrijwel de enige activiteit. Op 19 juni van datzelfde jaar werd het Verbond in het kader van het algemene verbod op politieke partijen (met uitzondering van de NSB) door de Duitse bezetter verboden, waarmee er na acht jaar een einde kwam aan het bestaan van het VNH.⁶

Andere archieven met betrekking tot het Verbond zijn:⁷

- *Collectie 175 H.H.A. van Gybland Oosterhoff 2.21.079.*, Nationaal Archief, Den Haag
- *Collectie F.C. Gerretson*, Nationaal Archief, Den Haag
- *Verbond voor Nationaal Herstel 1937-1939 87*, Gemeentearchief 's-Gravenhage.
- *Documentatiemap Verbond voor Nationaal Herstel Doc. II, 826*, Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie, Amsterdam
- *Knipselarchief KA II, Verbond voor Nationaal Herstel 1 t/m 4 (1933-1940)*, Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie, Amsterdam
- *Archief Wouter Lutkie*, Katholiek Documentatiecentrum Nijmegen.
- *Verenigingenregister ministerie van Justitie, 2.09.12.01 45378*, Nationaal Archief, Den Haag.
- *Politiek Archief H.A. Sinclair de Rochemont 1901-1942*, Rijksarchief Noord-Brabant.
- *Collectie B.C. de Savornin Lohman 2.21.149.*, Nationaal Archief, Den Haag.
- *Collectie dr. W. Emmens 2.21.183.22.*, Nationaal Archief, Den Haag.
- *Archief Baars-Kleyn*, Rijksarchief Noord-Brabant.

In de zomer van 2007 verwierf het DNPP de hieronder op lijst gezette stukken betreffende het VNH. De stukken zijn afkomstig van het antiquariaat Johan Beek uit Barneveld; de herkomst van het materiaal was niet meer na te gaan.

Voor serieus (wetenschappelijk) onderzoek, zulks ter beoordeling van het hoofd van het DNPP, zijn geen beperkende voorwaarden aan het raadplegen van dit archief gesteld.

Te citeren als: DNPP, archief van het Verbond voor Nationaal Herstel (VNH), 1932-1944, nr. ...

Daarna kan worden volstaan met een verkorte aanhaling:

DNPP, archief VNH, nr. ...

⁵ *Statistiek der gemeenten. Statistisch overzicht verkiezingen 1937 inhoudende gegevens omtrent de verkiezing voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal* ('s-Gravenhage 1938) 8-9; zie ook Bruin, *Een politieke unio mystica*, 90-91.

⁶ Bruin, *Een politieke unio mystica*, 97; *Nationaal Herstel*, 7 januari 1938.

⁷ Deze gegevens zijn ontleend aan de website van het Instituut voor Nederlandse Geschiedenis (ING), *Repetorium Kleine politieke partijen*, Verbond voor Nationaal Herstel

**Plaatsingslijst behorende bij het archief van het Verbond voor Nationaal Herstel (VNH),
1932 – 1944**

Inhoudsopgave

Oprichting.....	1
Organisatie	1
Hoofdbestuur	1
Centrale Raad	1
Eraaad	2
Algemene Ledenvergaderingen.....	2
Correspondentie.....	2
Ledenadministratie	2
Financiën	3
Afdelingen	3
Fusiebesprekingen.....	3
Partijcommissies.....	3
Verkiezingen	3
Publiciteit	4
Nationale Werknemers Vereeniging	4
Diversen	4

Oprichting

- 1-2 Stukken betreffende de oprichting van het Verbond voor Nationaal Herstel
- 1 notulen vergadering Raad der Actie voor Nationaal Herstel, 10 december 1932
 - 2 'afschrift der stichtingsakte Fonds tot bevordering van de Nationale Herstel Beweging', alsmede uittreksel van de stichtingsakte, 21 februari 1933

Organisatie

- 3-9 Stukken betreffende de partijorganisatie, 1933 – 1938
- 3 statuten, 23 juni 1933
 - 4 statuten en huishoudelijk reglement, 16 oktober 1933
 - 5 statuten, 7 juli 1938
 - 6 diverse statuten en huishoudelijke reglementen, datum onbekend
 - 7 rapport van de commissie voor de organisatie van het Verbond, vóór Tweede Kamerverkiezingen 1937
 - 8 overzicht van vanuit de afdelingen ingekomen reorganisatievoorstellen, 26 oktober 1937
 - 9 lijst provinciale afgevaardigden Centrale Raad alsmede leden Hoofdbestuur, 15 juli 1937

Hoofdbestuur

- 10-22 Stukken betreffende vergaderingen van het Hoofdbestuur, 1933 – 1940
- 10 8 maart 1933
 - 11 1 april 1933
 - 12 11 april 1933
 - 13 14 februari 1933 – 2 mei 1933
N.B. Notulen Centrale Raad 4 maart 1933 – 18 maart 1933 tevens aanwezig
 - 14 9 mei 1933 – 16 november 1933
 - 15 24 november 1933 – 26 maart 1935
 - 16 17 november 1934
 - 17 1 april 1937
 - 18 17 september 1938
 - 19 4 februari 1939
 - 20 13 mei 1939
 - 21 2 december 1939
 - 22 4 mei 1940

Centrale Raad

- 23-38 Stukken betreffende vergaderingen van de Centrale Raad, 1933 – 1937
- 23 4 maart 1933
N.B. Notulen in schrift bij inv. nr 13
 - 24 18 maart 1933
N.B. Notulen in schrift bij inv. nr 13
 - 25 16 september 1933
 - 26 30 november 1933
 - 27 16 december 1933
 - 28 7 april 1934
 - 29 1 december 1934

- 30 6 april 1935
- 31 7 december 1935
- 32 25 april 1936
- 33 22 september 1936
- 34 3 oktober 1936
- 35 24 oktober 1936
- 36 25 september 1937
- 37 27 november 1937
- 38 incomplete notulen, vóór april 1935

Ereraad

- 39 Stukken betreffende een vergadering van de Ereraad, 7 maart 1933

Algemene Ledenvergaderingen

- 40-42 Stukken betreffende Algemene Ledenvergaderingen
 - 40 uitnodiging Algemene vergadering, 4 juli
N.B. Vergadering werd voor 1937 gehouden
 - 41 uitnodiging openbare vergadering afdeling 's-Gravenhage, 6 oktober
N.B. Vergadering werd voor 1937 gehouden
 - 42 uitnodiging en agenda Algemene Ledenvergadering afdeling 's-Gravenhage, 28 december 1938

Correspondentie

- 43-50 Inkomende correspondentie, 1933 – 1940
 - 43 11 maart 1933 – 17 november 1933
 - 44 2 januari 1934 – 23 juli 1934
 - 45 7 mei 1935 – 30 november 1935
 - 46 18 juni 1936 – 18 december 1936
 - 47 21 januari 1937 – 22 oktober 1937
 - 48 8 juli 1938 – 5 oktober 1938
 - 49 13 maart 1939 – 12 december 1939
 - 50 21 mei 1940 – 12 september 1940

- 51-60 Uitgaande correspondentie, 1933 – 1944
 - 51 5 januari 1933 – 14 juli 1933
 - 52 4 januari 1934 – 11 november 1934
 - 53 19 januari 1935 – 12 november 1935
 - 54 1 mei 1936 – 15 oktober 1936
 - 55 6 januari 1937 – 30 oktober 1937
 - 56 28 april 1938 – 22 december 1938
 - 57 25 januari 1939 – 6 oktober 1939
 - 58 1 mei 1940 – 13 september 1940
 - 59 8 december 1944
 - 60 ongedateerd

Ledenadministratie

- 61 Aanmeldingsformulieren met begeleidende brief, 5 oktober 1938

Financiën

- 62-69 Financiële stukken, 1933 – 1939
- 62 financieel overzicht tot 1 november 1933
 - 63 rekening en verantwoording over het boekjaar 1933, 7 maart 1934
 - 64 financieel verslag januari - september 1934, 27 oktober 1934
 - 65 financieel verslag 1934, 14 maart 1935
 - 66 financieel overzicht over het vierde kwartaal van 1938 + begroting 1939, 1 januari 1939
 - 67 financieel overzicht over het eerste kwartaal van 1939, 1 april 1939
 - 68 overzicht van het aantal leden, begunstigers, abonnees en financiële ontvangsten, 13 mei 1939
 - 69 berekening ter exploitatie percelen Jan Hendrikstraat

Afdelingen

- 70-72 Stukken betreffende de afdelingen van het VNH, 1933 – 1937
- 70 programma herdenking 120-jarige grondwettige onafhankelijkheid, afdeling Amsterdam, 17 november 1933
 - 71 notulen vergadering afgevaardigden oostelijke afdelingen, 9 januari 1937
 - 72 adressenlijst van voorzitters en secretarissen van de plaatselijke afdelingen

Fusiebesprekingen

- 73 Stukken betreffende een eventuele fusie met de Nationale Unie, notulen vergadering bestuursleden VNH en Nationale Unie, 9 maart 1933
- 74-75 Stukken betreffende een eventuele fusie met de Nederlandsche Unie
- 74 'Bezwaren tegen de Nederlandsche Unie', na 1 augustus 1940
 - 75 'Overdenkingen over fusie met groep-Homan', 17 augustus 1940

Partijcommissies

- 76 Stukken betreffende commissie uitwerking van de corporatieve gedachte, 'minderheidsrapport inzake de uitwerking van de corporatieve gedachte', 19 juni 1936

Verkiezingen

- 77-81 Stukken betreffende de Tweede Kamerverkiezingen van 1933
- 77 leidraad voor de verkiezingscommissaris in elke rijks kieskring betreffende de kandidaatstelling, 23 februari 1933
 - 78 kandidatenlijsten kieskring I t/m XVIII + schriftelijke verklaring Mevr. S.G. Landweer-De Visser betreffende aanvaarding positie op kandidatenlijsten, 26 april 1933
 - 79 schriftelijke verklaring J.G.J.C. Nieuwenhuis betreffende aanvaarding positie op kandidatenlijsten kieskring I t/m XVIII, TK 1933, 26 april 1933
 - 80 kandidatenlijsten kieskring I, II, IV t/m VII, IX t/m. XVIII, 26 april 1933
 - 81 aantal stemmen Verbond voor Nationaal Herstel per plaats

XII.1 DNPP plaatsingslijst archief VNH, 1932-1944

- 82-85 Stukken betreffende de Tweede Kamerverkiezingen van 1937
82 lijst met kieskringen en kandidaten, 8 april 1937
83 gesigneerde maar oningevulde schriftelijke verklaringen voor plaatsing op kandidatenlijst, 26 mei 1937
84 kandidatenlijst kieskring V en X, 26 mei 1937
85 behaalde stemmen per persoon per kieskring, Verbond voor Nationaal Herstel, 26 mei 1937
- 86 pamflet + kandidatenlijst 's-Gravenhage, betreffende de gemeenteraadsverkiezing van 12 juni 1935
- 87 stemoproep P.C.L. Eschauzier + kandidatenlijst kieskring II 's-Gravenhage, betreffende de gemeenteraadsverkiezingen van 21 juni 1939
- 88-92 Ongedateerde stukken betreffende verkiezingen
88 campagneplan verkiezingen alsmede organogram en erelijst
89 oningevulde kandidatenlijst voor Tweede Kamerverkiezingen
90 kandidatenlijst van 6 kiesdistricten, kandidaten nummer 7 t/m 20
91 korte aantekeningen omtrent de Kieswet
92 'Leidraad voor de stembureaux'

Publiciteit

- 93-95 Publiciteit
93 manifesten, 1933 – 1940
94 krantenknipsels, 1918 – 1940
95 krantenknipsels betreffende het Verbond voor Nationaal Herstel, 1933 – 1940

Nationale Werknemers Vereeniging

- 96-98 Stukken betreffende de Nationale Werknemers Vereeniging, 1933 – 1935
96 uitnodiging openbare vergadering, 25 september 1933
97 ontwerp reorganisatie afdeling Rotterdam, 17 september 1934
98 notulen vergadering afdeling Rotterdam, 15 januari 1935
N.B. Leden van het VNH aanwezig

Diversen

- 99-102 Diversen
99 W.G. Wessel, J.J. van Maanen en J.J. Zomer, *Voorstudie, algemeene beschouwingen inzake een beginselverklaring van de "Algemeene Centrum Partij" uitgaande van de "Nieuwe Neutrale Partij" te Arnhem, 29 oktober 1931*
100 stellingen vergadering Vereniging van Raden van Arbeid, 3 mei 1933
101 redevoeringen
102 los materiaal